

Gynaekologia, az Orvosi Hetilap egyik melléklete (1902–1913)

SZÁLLÁSI ÁRPÁD DR.

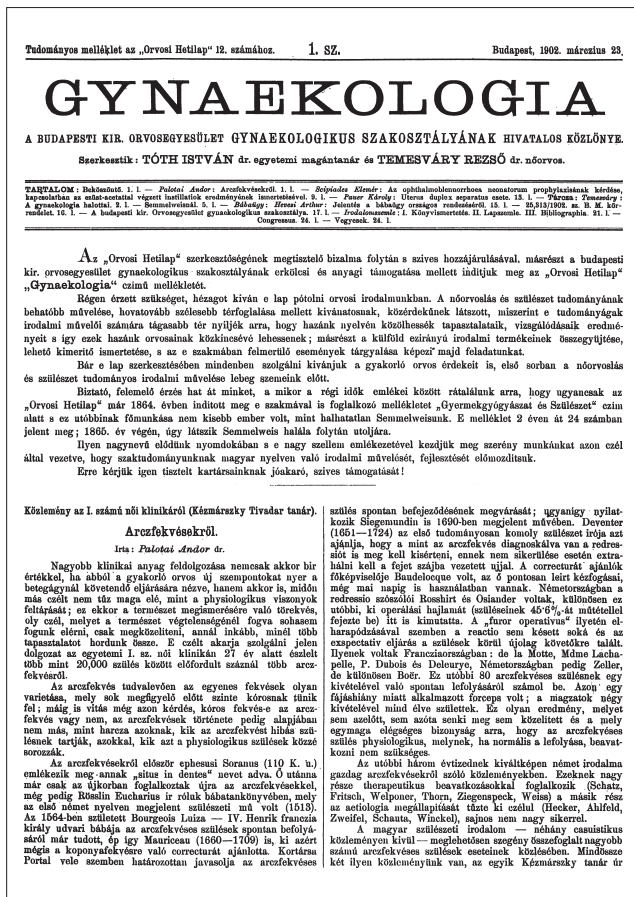
Az Orvosi Hetilapnak már korábban is volt nőgyógyászati melléklete, de az sajnos mindössze két éven át, 1864–65-ben jelent meg. A Gyermekegyógyászattal közösen szerkesztették név feltüntetése nélkül, azonban Semmelweis halála után ez a fontos szupplementum eltűnt a palettáról. Majd amikor 1896-ban megalakult a Magyar Nőorvos Társaság [3], egyre sürgetőbbé vált egy ginekológiai fórum biztosítása, különösen a Kézmárcsuky vezette I. számú és a Tauffer által irányított II-es Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika részére. A szerkesztés nem könnyű feladata Tóth István magántanárra és Temesváry Rezső főorvosra hárult. Ez utóbbi különösen a bibliográfiai és etnomedicinális vonalon fejtett ki úttörő munkásságot [5].

A bevezetőben ez olvasható: „Régen érzett szükségét, hézagot kíván ez a lap pótolni orvosi irodalmunkban. A nőorvoslás és szülészet tudományának behatóbb művelése, hovatovább szélesebb térfoglalása mellett kívánatosnak, közérdekűnek látszott, miszerint e tudományágak irodalmi művelői számára tágabb tér nyíljon arra, hogy hazánk nyelvén közölhessék tapasztalataikat, vizsgálódásaik eredményeit s így ezek hazánk orvosainak közkincsévé lehessenek; másrészt a külföld ez irányú irodalmi termékeinek összegyűjtése, lehető kimerítő ismertetése, s az e szakmában felmerülő események tárgyalása képezi majd feladatunkat” (1. ábra).

Ennek a célnak felelt meg jó évtizeden át ez a melléklet. Az első szám tele van nekrológokkal. Az év nagy ginekológus veszteségei között olvasható Bruck Jakab neve. Szerzője anonim, de biztosan a szerkesztőség jóváhagyásával, hiszen akadtak még élő tanúk. A sorokból egyértelműen az derül ki, hogy „mint Semmelweis, úgy Fleischer József és Bruck Jakab is életük utolsó éveit a paralysis progressiva hosszú, sötét éjjelében töltötték el”. Legkorábbi írásos bizonyíték azon állításra, amely később annyi vitát váltott ki. Bizonyára elkerülve a Semmelweis-életrajzírók figyelmét, különben így vagy úgy, de hivatkoztak volna rá. Ez a szám másik fontos Semmelweis-dokumentumot is tartalmaz: a későbbi nagy belgyógyász, Kussmaul fiatalkori látogatásának leírását a bécsi évekre, ahogy rendkívül kor- és élethű képet ad a korszakos jelentőségű felismerés drámai körülményeiről. A kor szülészre, még ha olvasták is, aligha volt hatással.

A Kézmárcsuky-klinikáról Palotai Andor, Tauffer intézetéből a későbbi pécsi professzor, Scipiades Elemér jelentkezett a Credé-féle szemcseppek hazai alkalmazásának igen kedvező eredményeivel.

A magyar műteti nőgyógyászatot megteremtő Tauffer professzor ekkor már másik művével, a hazai bábaügy rendezésével foglalkozott [4].

1. ábra A Gynaekologia első számának címlapja

Beszámoló jelent meg minden szakosztályi ülésről, majd Lovrich József, Kubányi Pál, Elischer Gyula és Tóth István személyében újabb nőgyógyász reprezentánsok jelentkeztek. Impozáns a szakirodalmi ismertető mennyisége és minősége; Wertheim, Stoeckel és Sellheim ma is jól hangzó nevek.

A melléklet évenként hatszor jelent meg, két-két ívnyi terjedelemben. Nem hiányoztak a klinikák kazuisztikai közleményei. A nekrológanoráma kiterjedt Amerikára és Oroszországra: New Yorkban a német születésű P. Mundé, a cári birodalomban J. Lazarevics harkovi, a kontinensen a párizsi E. Crouzat professzor neve került gyászkeretbe. Nagyon rokonszenves „Az orvosnők története” című sorozat, amelyet Steinberger Sarolta dr. írt, M. Lipinska francia nyelvű munkája alapján, az ókortól egészen a jelenig. A hazai mellett a német, a francia, az angol és az olasz szaklapok legjobb közleményeiről szintén referáltak.

A kitűnő melléklet harmadik száma igen szomorú jelentéssel kezdődött: 61 éves korában elhunyt Kézmárcszy Tivadar professzor. A Budapesti Kir. Orvosegyesület Gynaekologiai Szakosztálya nevében Elischer Gyula, az Orvosi Hetilap megbízásából Bársony János búcsúztatta, a tanszéki utód, aki főleg a gyermekágyi láz kérdéseivel foglalkozott. A halál ekkor is óriási rendet vágott a nagy nőgyógyászok sorában. Bennünket elsősorban Kézmárcszy kidőlése érintett érzékenyen, a külföldiek közül pedig az olasz Eduardo Porro professzor, aki a méh csonkolásával javította meg a császármetszésen átesettek túlélési esélyeit. A nekrológot Temesváry Rezső írta, aki részt vett Rómában a IV. Nemzetközi Ginekológiai Kongresszuson.

A következő év terjedelmi elosztása azt bizonyítja, hogy a Gynaekologia volt az Orvosi Hetilap legfontosabb melléklete, oldalszáma éppen kétszerese a többinek. Ekkor már valóban a szakmai cikkek dominálnak, a szerzők köre Wenczel Tivadar, Schmidlechner Károly, Frigyesi József, Dirner Gusztáv és Konrád Jenő nevével bővült. Frigyesi a nemrég felfedezett adrenalinról számolt be [2]. Magyar fordításban meglepően sok külföldi szerző szerepel, köztük Hegar, Sellheim és a többiek.

Az 1904. évtől számítva a mellékletek már külön kötetet igényeltek, mert az anyafolyóirat vastagsága és súlya elérte a nehezen használhatóság határát. A Gynaekologia (2. ábra) mint a szakosztály hivatalos közlönye ezáltal sokkal áttekinthetőbbé vált. Az oldalak száma közel 600, és ez a kisebb méret mellett is lenyűgöző. A többiek közül egyik sem haladja meg a 200-at. A tárgy- és névmutató példásan rendezett. Semmelweis már „hálás téma”, a nőgyógyászok éltek is vele.

A következő évi kötet sem volt vékonyabb, amelyben Tauffer Vilmos tanár indítványt fogalmazott meg „a méhrák elleni küzdelemre”. Műtét mellett már felvetődött a sugaras kezelés új lehetősége, a ginekológiai szakosztályon belül külön rák-szekció működött. Az eredeti közlemények rendszerint betegbemutatókkal párosultak. Publikáció területén a Tauffer-iskola jeleskedett, szakszerű hozzászólásokra mindig lehetett számítani. Igaz, hogy ez hangsúlyozottan fővárosi kiadvány volt, de talán szerencsésebb lett volna már korábban bevonni a vidékieket, köztük a Szabó Dénes professzor által vezetett kolozsvári szülészeti klinikát. Majd amikor a Tauffer-iskola második vonala kezdte elfoglalni a vidéki kórházak osztályait, a helyzet kezdett megváltozni.

GYNÆKOLOGIA

A BUDAPESTI KIR. ORVOSEGYESÜLET

GYNÆKOLOGIKUS SZAKOSZTÁLYÁNAK

HIVATALOS KÖZLÖNYE.

SZERKESZTIK:

TÓTH ISTVÁN DR. ÉS TEMESVÁRY REZSŐ DR.

EGYETEMI MAGÁNTANÁR

EGYETEMI MAGÁNTANÁR.

III. ÉVFOLYAM.

(AZ ORVOSI HETILAP 48. ÉVFOLYAMÁNAK MELLÉKLETE.)

BUDAPEST.

A PESTI LLOYD-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1904.

2. ábra A Gynaekologia különálló melléklete

Az egyre vastosabb tomosok sokkal jobb minőségű papírból készültek, mint az Orvosi Hetilap, ezért is könnyebb a kézbe venni. A szerzők között újabb nevek tűnnek fel: Berczeller Imre, Mansfeld Ottó, Tauffer Jenő és Velits Dezső. A két utóbbi már a vidéket képviselte, Velits ugyanis 1890 óta a pozsonyi bábaképző intézet igazgatója. Közleményének címe: „A méhrák elleni védekezés eredménytelenségéről Pozsonyban”, szomorú visszhangja volt Tauffer tanár indítványának, akinek ekkor ünnepelték egyetemi tanársága negyedszázados évfordulóját. Velits írása az emlékkötetben szintén megjelent. A másik vidéki Tauffer Jenő, a professzor testvéröccse [1], aki Temesvár főorvosa volt. Közleménye – „A szülészeti és nőgyógyászat egy szerény új bölcsője hazánk délvidekén” – mind a mellékletben, mind az emlékkötetben megjelent.

A Gynaekologia 1910. évfolyamában a legfiatalabbak közé tartozó Fekete Sándor az „Oxygén belégzés jelentőségéről a narcosis alatt”, Frigyesi József pedig „A placenta praevia klinikumáról” címmel írt fontos tanulmányt.

Az önálló nőgyógyászati melléklet 1913-ig jelent meg, amelyet az Orvosi Hetilap címlapján is feltüntettek. Eddig bővült a szerzői kör, de a világháború kitérése után minden

megváltozott. Egyedül a Szemészet maradt rendes melléklet, a nőgyógyászat csak rendkívüli mellékletként, és egy évig. Kelledey Lajos írásának címe: „A belső secretiós mirigyek szerepe és alkalmazása a szülészetben és nőgyógyászatban.” A szakorvosok nem hallgattak el, cikkeik a Hetilap hasábjain szétszórtan jelentek meg. Például Fekete Sándor „az agyalapmirigy kivonatanak szülészeti alkalmazásáról”, Kubinyi Pál „a petefészkek daganatot utánzó vastagbélrák operált esetéről”, Mansfeld Ottó a méh- és hüvelyrák sugaras kezeléséről értekezett. Az illusztris névsor távolról sem teljes. A háború alatt megalakult az Országos Magyar Anya- és Csecsemővédő Stefánia-Szövetség, amelynek elnöke Tauffer professzor lett. A szakosztály és melléklete szünetelt.

A Gynaekologia melléklet megjelenése fontos fejezet a hazai szülészet-nőgyógyászat történetében.

Irodalom

- [1] *Fekete S.*: Tauffer Vilmos 1851–1944. Semmelweis Orvostörténeti Könyvtár, Budapest, 1971.
- [2] *Frigyesi J.*: Az adrenalinról. Orv. Hetil., Gynaekologia, 1903, 49, 124.
- [3] *Lampé L., Szállási Á.*: Százéves a Magyar Nőorvos Társaság. MNT, Budapest, 1996.
- [4] *Tauffer V.*: Bábaügy. Jelentés a bábaügy országos rendezéséről. Orv. Hetil., Gynaekologia, 1902, 46, 14.
- [5] *Temesváry R.*: Előítételek, népszokások és babonák a szülészet körében Magyarországon. Dobrowsky-Frank, Budapest, 1899.

(Szállási Árpád dr.,
Esztergom, Monte Verdi u. 4., 2500
e-mail: gasparf@invitel.hu)

Mentálhigiéné és Pszichoszomatika

Főszerkesztő: Kopp Mária | Szerkesztő: Pilling János

A folyóirat interdiszciplináris szaklap, amely az orvostudomány, pszichológia, szociológia, kommunikáció, antropológia, etika és a történelem-politikai kutatások határterületi kérdéseivel foglalkozik. A betegség központú szemlélet helyett a testi-lelki egészség megőrzésének elméleti és gyakorlati kérdéseit vizsgálja.

Rovatok: eredeti kutatásokat ismertető tanulmányok, téma-összefoglalók, konferencia-beszámoló, könyvszemle, szakmai műhelyek bemutatása.

Alapítva: 2000

2007: 8. kötet

Megjelenés: évi egy kötet négy füzetben

Terjedelem: 400 oldal

ISSN 1419-8126 (print)

ISSN 1786 3759 (online)

Éves előfizetési díj:

4260 Ft + Áfa

2
0
0
7

Szerkesztőség:

Dr. Pilling János
Semmelweis Egyetem
Magatartástudományi
Intézet

1089 Budapest
Nagyvárad tér 4.

Telefon: (06 1) 210 2953

Fax: (06 1) 210 2955

E-mail: pilljan@net.sote.hu

AKADÉMIAI KIADÓ

**Akadémiai Kiadó
Folyóirat-szerkesztőség**

1519 Budapest
Pf. 245

Telefon: (36 1) 464 8240

Fax: (36 1) 464 8221

E-mail: journals@akkrt.hu

www.akademiai.com